

Arvestada või hinnata ehk muusikalisest haritusest

Kadi Härma
Eesti Muusikaõpetajate Liidu esimees
Keila Kooli muusikaõpetaja

Viimasel ajal on paljude infokanalite vahendusel kirgi kütnud hindamine n-ö loovainetes, õigemini numbrilise hindamise kaotamine - järelikult läheb teema inimestele korda. Uudis muusikas mittearvestatavale hindamisele üleminekust mõnedes Tartu koolides tuli Eesti Muusikaõpetajate Liidule meedia vahendusel väga ootamatult. Lugesdes asjakohaseid artikleid ja arvamusi, on tore tõdeda, et arvestatakse ja küsitakse õpilaste ja lapsevanemate arvamust. Kahjuks unustatakse seejuures, et koolis on veel üks osapool – õpetaja. Ükski ministeeriumi ametnik pole seni arvamust küsinud ainelituidelt, vähemalt Eesti Muusikaõpetajate Liidult. Kõikidel üldhariduskoolis õpetatavatel ainetel on oma spetsiifika ja julgen arvata, et muusikal väga eriline. Seda võin muu kõrval kinnitada näitega koolielust, kus muusikatunni asendamine õpetaja puudumisel olevat kõige keerulisem. Minu arvates peaks nii kardinaalseid muutusi ja otsuseid kindlasti arutama ainespetsialistidega. Praegusel juhul on otsustajad olnud inimesed, kes võib-olla ei tea muusikaõpetuse eesmärkidest, sisust ega metoodikast. Haridus pole tuulelipp, mille suunda iga paari aasta tagant muuta, see peaks olema kogu ühiskonna alustala, vundament, midagi kindlat ja püsivat. Oleme aastate jooksul olnud tunnistajateks paljudele mitte kõige praktilisematele otsustele haridusmaastikul.

Eesti Muusikaõpetajate Liit viis 2013. aasta kevadel, kui arvestatud-mittearvestatud hindamisele üleminek viimati teravalt päevakorras oli, õpilaste ja õpetajate seas läbi küsitluse, mille tulemused näitasid, et nimetatud huvigrupid pole nõus süsteemi muutmisega. Uuring kinnitas, et probleem oli tagasisidestamises ja hinde tähenduse selgitamises, mitte süsteemis. Küsitluses osales 116 õpetajat ja 3136 õpilast. Esitan mõned väljavõtted nimetatud küsitlusest.

- Muusikaõpetus on aine nagu iga teine, ka siin tuleb õppida ja tulemuste eest vastavaid hindeid saada. Vastasel juhul muutub suhtumine täiesti ükskõikseks. Niigi on klassis probleemsete lastega muresid, hinded on vähemalt midagigi, mille poole nad püüdlevad. Märkused jätaavad neid sageli ükskõikseks - samamoodi jätaaks siis ka sõna "arvestatud". Konkreetne hinne näitab palju enam.
- Arvestatud/mittearvestatud hindamise korral tekiks õpilastel ikkagi tahtmine teada, mis hinne tal siis tegelikult ikkagi oli.
- Удобнее оценить свои способности и поставить себе цель.
- Muusikaõpetust võiks siiski hinnata, sest on palju õpilasi, kellel on just see aine positiivne hinne ning kui peaks olema mittearvestatud süsteem, siis puuduks võibolla täielikult see aine või, siis käid lihtsalt kohal tunnis, aga mitte mingit hindamist ei toimu ning osad õpilased jäävad ilma aine, mis neil võibolla kõige paremini läheb.

- Muusikas ainult ei laulda ega kirjutata noote. Seal õpitakse ka muusikaajalugu, mis võrdubki sellega, et kontrolltööd saab hinnata viiepallilises hindamissüsteemis (ehk vaadata, mitu viga tehti).

Huvitav oli lugeda idee eestvedajate, Tartu haridusameti juhi hr Riho Raave ja Tartu Kivilinna kooli direktori pr Karin Luki väidet selle kohta, et mitmeeristavale hindamisele üleminekul õpilaste motivatsioon ei lange. Kinnitati, et tuleb ära vastata kõik õppeperioodi jooksul läbivõetud teemad. Miks on vaja siis hindamissüsteemi muuta, kui arvestuse saamine on veel keerulisem? Ma ei usu, et motivatsioon õppida aineid, mida hinnatakse mitmeeristavalt, on võrdväärne hinnetega hinnatavate ainetega. Tallinna Prantsuse Lütseumi direktor hr Lauri Leesi peab Eesti pedagoogika tugevuseks põhitõde, et kõik ained on võrdselt tähtsad ja neid tuleb hinnata võimalikult võrdselt. Teame, et inimene on loomult laisk ja mugav. Kui anda võimalus osades ainetes kergema vaevaga läbi saada, seda ka tehakse. Liigne vabadus soosib lodevust. Mina näen siin siiski selget soovi ainete vahel vahet teha. Või on see hiiliv samm muusikaõpetuse kaotamise suunas?

Miks alustada just n-ö loovainetest? Riiklik õppekava seab ju eesmärgiks loovalt mõtleivate ja probleeme lahendada oskavate noorte inimeste koolitamise. Ühiskond ootab ja vajab loovalt mõtlevaid isiksusi.

Seni oleme saanud muusikahariduse üle uhked olla. Meid imetletakse nii Euroopas kui maailmas, sest meil antakse väga heal tasemel muusikaalaseid oskusi ja teadmisi alates lasteaiast kuni gümnaasiumi lõpuni. Muusikaõpetus toetab kõikide teiste ainete omandamist, mis peaks olema eriti oluline uuenenud õpikäsituse valguses. Olgu siinkohal toodud mõned üksikud näited lõimingutest: matemaatika – taktimõõdud, helivältsused; ajalugu – ajastute kultuuri- ja muusikalugu; füüsika – heli, tämber, pillikeeled; keeled – laulutekstid, luuletajad; geograafia – maade muusika- ja kultuurilugu. Lisaks toetab muusika kõikide õppekavas kirjeldatud üldpädevuste saavutamist. Arvan, et sellise kaaluga aine, mis lisaks eelnimetatule annab muusikaarmastuse ja oskuse kogu eluks, tagasisidestamine ei tohiks muutuda mitte midagi ütlevaks arvestuseks. On ju Eesti just see riik, kes tõi kaardile muusikaolümpiaadi, ka rahvusvahelisel tasandil. Meil on töötav süsteem ja pädevad muusikaõpetajad.

Küsimusi tekib veel teisigi. Kuidas hinnata arvestatud/mittearvestatud skaalal osalusaktiivsust koorilaulus? Kas siis, kui oled pooltes proovides käinud, saad arvestuse kirja? Kahjuks ei ole võimalik selliselt kooritööd läbi viia, sest see on „meeskonnamäng“, kus iga liige on igas proovis vajalik. Taolise poolikult harjutanud kooriga ei ole võimalik esineda kooliaktustel, -kontsertidel, ja kindlasti mitte laulupeol. Me võime unistada, et noore inimese jaoks on oluline hoida Eesti kultuuri, tunda ennast selle osana ja edasikandjana, kuid paljude ahvatluste ja võimaluste maailmas elavat noort kooris laulma motiveerida on paras väljakutse. Praegu lisahinne motiveerib.

Kuidas hinnata tunnis musitseerimise protsessis osalemist, muusika kuulamise või küllastatud kontsertide kohta arvamuse avaldamist muusika oskussõnavara kasutades? Kas nii, et kui midagi ütled või midagi kirja paned, saad tehtud? Kindalt ei motiveeri see ka kõige

innukamat õppijat rohkem pingutama, kui tulemus on laisema, ent mitte vähem võimeka kaaslasega sama. Soov õppida aga aitab ellu jääda.

Analüüsioskus pole üheselt mõõdetav. Pigem on oluline arvamuse avaldamise julguse toetamine hindegaga – see kõik on praktikas aastakümnete jooksul ära proovitud ja õigustab ennast. Musitseerimist ja analüüsi ei saa hinnata arvestatud/mittearvestatud süsteemis, sest kui õpilane iga kord ennast rohkem avada julgeb ja oma seisukohad ära põhjendab, on see lisaväärtus ja hea võimalus hindegaga motiveerida ka edaspidi ennast loovalt väljendama. Tundub, et süsteemi muutmise tõukejõuks on kartus, justkui hinnataks looduslikke eeldusi, nt viisipidamist. Võin kinnitada, et seda ei tehta muusikatuunis juba ammu. Laulmine on muusikatunni kõige tähtsam komponent, kuigi tegeldakse ka pillimängu, muusikaline liikumise, omaloomingu, muusika kuulamise ja muusikaloo, muusikalise kirjaoskuse arendamisega ning käiakse õppekäikudel. Muusikaõpetuses väärtustatakse pigem aktiivset osalemist ühislaulmises. Ma ei näe põhjust, mille poolest on muusika selles osas teistest ainetest erinev.

Hindamine motiveerib õppijat ennast arendama ja sellest tulenevalt paremaid tulemusi saavutama, aitab õpetajat edasise õppetegevuse planeerimisel ja õppija arengu toetamisel ning annab kõikidele huvigruppidele (õpilane, vanem, õpetaja, õppejuht, direktor) tagasisidet õppija arengu kohta. Kuidas väljendada mitteeristavas hindamises õpilase arengut? Kuhu jääb eneseanalüüs ja enesehinnang? Isiklike eesmärkide püstitamine ja nende saavutamine? Kui õpilane arvab, et ta võiks arvestuse saada, siis kas nii ongi? Praegu tundub meie haridussüsteem liikuvat koolis lõbusa ja mõnusa ajaveetmise, aga mitte teadmiste ja oskuste nimel pingutamise suunas.

Kõige selle valguses on veel üks küsimus: kas me ei võiks olla ettenägelikumad, võtta vastu põhjalikult kaalutletud otsuseid ja ennetada kraahi kogu Eesti haridussüsteemis?